

Thomas Babington Macaulay

A ZSIDÓK ÁLLAMPOLGÁRI JOGFOSZTOTTSÁGÁRÓL

Rakovszky Zauza fordítása

A parlamentnek az a köztiszteltben álló tagja, aki az elmúlt parlamenti időszak vége felé egy olyan törvényjavaslatot terjesztett be, amelynek célja a zsidók helyzetének megkönnyítése, bejelentette, hogy javaslatát meg kívánja ismételni. A lezárult ülészakban érveinek erejével a hatalom minden berzenkedése ellenében is elérte, hogy a javaslatot az első lépésben megszavazták. Ez alkalommal tehát igazság és hatalom egyazon oldalon állnak majd, és bizonyos, hogy karöltve döntő győzelmet fognak aratni. Magunk is hozzá szeretnénk járulni az igazságos elvek győzelméhez, ezért az a szándékunk, hogy az alábbiakban áttekintünk néhányat azok közül az érvek – vagy érvként tálalt frázisok – közül, amelyekkel egy merő képtelenségekre és igazságtalanságokra épülő rendszer fenntartása mellett kardoskodni szoktak.

Az alkotmány, bizonygatják, lényege szerint keresztény; tehát ha a zsidóknak hivatalt adnának, ezzel aláásnák az alkotmányt. Az sem igaz, mondják, hogy a zsidók sérelmet szenvednének, amikor kizárják őket a politikai hatalomból, hiszen joga a hatalomhoz senki emberfiának nincsen. Az embereknek joguk van a tulajdonukhoz; joguk van hozzá, hogy megvédelmezzék őket attól, hogy mások kárt okozzanak nekik. Ezeket a jogokat a törvény a zsidók számára is biztosítja; és vérlázító lenne, ha valaki ezeket meg akarná tagadni tőlük. Ám amikor valakinek politikai hatalmat adunk a kezébe, ezzel nem a jogait érvényesítettük, hanem kedveztünk neki; és nincs ember, aki joggal panaszolhatná, hogy tőle ezt a kedvezést megtagadták.

Csak bámulni lehet azt a leleményességet, amellyel a fenti gondolatmenet a bizonyítás terhére veszi azoknak a válláról, akikre jog szerint hárulna, és akik alighanem meglehetősen kényelmetlenül találják. Azt bizonyára egyetlen keresztény sem kívánja tagadni, hogy minden emberi lénynek joga van hozzá, hogy részesüljön mindazokban a kedvezésekben, amelyek másnak a jogait nem sérül, és hogy megkímélik minden olyan sérelemtől, amely másnak nem használ. Márpedig nem sérelem-e emberek egy csoportja számára, ha ki vannak zárva a politikai hatalomból? Ha viszont az, akkor éppen a keresztényi elvek alapján joggal kívánhatják, hogy szüntessék meg ennek a sérelemnek a forrását, ha csak nem bizonyítható, hogy valamilyen még nagyobb baj elhárítása érdekében van rá szükség. Eleve nyilván a toleráns megoldás helyességét kell vélelmeznünk. A vád képviselőjére hárul a feladat, hogy ügyének igazát bizonyítsa.

Az említett furcsa nézetek megvédelmezése azonban alighanem még leglelkesebb híveik számára is kemény diónak bizonyulna. Ha senki emberfiának nincsen joga a politikai hatalomhoz, akkor ez a zsidókra és a keresztényekre egyformán vonatkozik. Ha ezt elfogadjuk, az állam alapjai rendülnek meg. Ha azonban állam nem létezik többé, akkor az emberek tulajdonát is, személyét is állandó veszély fenyegeti;

azt pedig már elismertük, hogy az embereknek joguk van személyük és tulajdonuk biztonságához. Ha jogos az, hogy az emberek tulajdona védelemben részesüljön, és ha ezt másként, mint az állam segítségével el nem érhetjük, akkor helyes az is, hogy létezzék az állam. Márpedig az csak akkor állhat fenn, ha valamely személy vagy személyek kezében politikai hatalom van. Tehát az is helyes, hogy bizonyos személy vagy személyek politikai hatalommal rendelkezzenek. Ez pedig annyit jelent, hogy bizonyos személynek vagy személyeknek feltétlenül joguk kell hogy legyen a politikai hatalomhoz.

A katolikusok és a zsidók jogfosztottsága ezen a téren csak azért maradhatott fenn olyan sokáig, mert az emberek nemigen szoktak eltöprengeni azon, milyen célt szolgál az állam. Így hallhatunk azután lényegük szerint protestáns államokról vagy lényegük szerint keresztény államokról, jöllehet ezeknek a kifejezéseknek pontosan annyi értelmük van, mintha lényege szerint protestáns szakácművészetről vagy lovaglótudományról beszélnénk. Az államnak az a célja, hogy fenntartsa a békét, hogy arra késztesse bennünket, hogy vitás ügyeinket döntőbíróságok, ne pedig az ökológia alapján oldjuk meg, és hogy szükségleteinket munkával, ne pedig fosztogatással elégítsük ki. Az állam gépezetét ennek az egyetlen feladatnak a betöltésére hozták létre, és minden bölcs kormányzat egyedül ezt tekinti legfőbb céljának. Ha akad az embereknek olyan csoportja, amelyik nem érdekelt vagy nem érzi érdekeltnek magát a tulajdonbiztonság és a rend fenntartásában, akkor ennek a csoportnak csakugyan helytelen volna részesednie abban a hatalomban, amely éppen a fentiek biztosítására jött létre. Azt azonban még csak nem is sejtjük, miért lenne valaki kevésbé alkalmas ennek a hatalomnak a gyakorlására csak azért, mert szakállt visel, mert nem eszik sonkát, vagy mert a zsinagógába jár szombatnaként, nem pedig a templomba vasárnaponként.

A kereszténység és a judaizmus közti különbségek nagyon is lényegesek olyankor, amikor arról kell döntenünk, alkalmas-e valaki püspöknek vagy rabbinak. Ahhoz azonban, hogy előjárónak, törvényhozónak vagy pénzügyminiszternek alkalmas-e valaki, éppoly kevés közük van, mint ahhoz, hogy vargának jó lenne-e az illető. Eszé ágában sincs senkinek a vargákat arra kényszeríteni, hogy elkötelezzék magukat az igaz keresztény hit mellett. Nincs ember, aki ne talpaltatná a cipőjét szívesebben egy eretnek vargával, mint olyasvalakivel, aki mind a harminckilenc cikkely mellett hitet tett ugyan, ár azonban még soha nem volt a kezében. És nem azért éreznek így, mert közömbösek a vallás iránt, hanem azért, mert nem látják be, ugyan mi köze lehet a hitnek a cipőtalpaláshoz. Ám a vallásnak pontosan annyi köze van a cipésmesterséghez, mint a költségvetéshez vagy a katonai kiadásokhoz. Az utóbbi húsz esztendőben kétségkívül jó néhányszor megbizonyosodhattunk róla, hogy igen jó keresztény ember csapnivaló pénzügyminiszter lehet.

De az már mégiscsak gyalázat, jelentük ki a törvényjavaslat ellenzői, hogy egy keresztény közösség számára a zsidók hozzanak törvényt. Nyilvánvaló, hogy itt eleve eltorzítva vetődik fel a kérdés. Nem arról van szó, hogy a zsidók hozzanak törvényeket egy keresztény közösség számára, hanem arról, hogy egy keresztényekből és zsidókból álló törvényhozó testület hozzon törvényeket egy keresztényekből és zsidókból álló közösség számára. Ezer esetből kilencszázkilencvenkilencben a rendőrségre, a pénzügyekre, a polgári és büntetőjogra, valamint a külpolitikára vonatkozó valamennyi kérdésben a zsidóknak mint zsidóknak semmiféle érdekellentétük nincsen a keresztényekkel, de még az anglikánokkal sem. Az egyházi intézményekre

vonatkozó kérdésekben különbözhet ugyan éppenséggel a zsidók és az anglikánok véleménye, de semmivel sem jobban, mint a katolikusoké és az anglikánoké, vagy az independenseké és az anglikánoké. Annak a kijelentésnek, hogy az anglikánoknak egyeduralmat kellene gyakorolniuk az állam fölött, legalább van valami érthető jelentése. Annak az elvnek azonban, hogy a keresztényeknek kellene egyeduralmat gyakorolniuk, az égvilágon semmi értelme nincsen. Mert az ország egyházi intézményeit illetően egyetlen olyan kérdés sem kerülhet a parlament elé, amelyben ne mutatkoznék legalább akkora véleménykülönbség az egyes keresztény felekezetek között, mint amekkora bármely keresztény és bármely zsidó között lehetséges.

Valójában a zsidók már most sincsenek kizárva a politikai hatalomból. Már ma is rendelkeznek vele, és rendelkezni is fognak mindaddig, ameddig módjukban áll jelentős vagyont felhalmozni. Különbséget szokás ugyan tenni a civil, vagyis állampolgári kiváltságok és a politikai hatalom között, ám ez a megkülönböztetés tartalmatlan. A kiváltságok hatalmat jelentenek. A „civil” és a „politikai” szavak rokon értelműek, csak éppen az egyik a latin nyelvből ered, a másik a görögből. A fenti állítás nem pusztá játék a szavakkal. Ha egy pillanatra szemügyre vesszük az idevágó tényeket, látni fogjuk, hogy ezek a dolgok szétválaszthatatlanok, úgyszólván azonosak.

Egyesek felháborítónak találják, hogy egy zsidó bíró lehessen egy keresztény országban. Esküdt azonban már lehet. Ténykérdésekben nyugodtan dönthet, ebből semmiféle kár nem származik. Am ha megengednék neki, hogy a törvénykezéssel kapcsolatos kérdésekben is határozhasson, ez az alkotmány végét jelentené. Nyugodtan odaülhet köznapi öltözékben az esküdtek padjára, és ítélezhetik. Am ha a bírói pulpituson ülne fekete talárban és fehér parókában, és újabb tárgyalást engedélyezhetne, ez olyan égrekiáltó botrány lenne, hogy arra megkeresztelt embernek gondolni sem jó. Ez a megkülönböztetés kétségkívül igen kifinomult filozófiai érzékről tanúskodik.

Van-e civilizált társadalomban nagyobb hatalom, mint a hitelező adósa felett? Ha ettől megfosztanánk a zsidókat, ezzel vagyonzbiztonságuktól fosztanánk meg őket. Ha meghagyjuk nekik, sokkal zsarnokibb hatalmat hagyunk a kezükben, mint amilyennel a király és egész kormánya rendelkezik.

Isten ellen való vétek lenne, ha engednék, hogy egy zsidó helyet foglaljon a parlamentben. Ám pénzt csinálhat; s a pénz bárkit bejuttathat a parlamentbe. Azon senkinek nem jut eszébe fennakadni, hogy Gaton és Old Sarum héber tulajdonban van. Egy penryni választó szívesebben vágja zsebre a teljes tíz fontot Shylocktól, mint egy garas híján üzet Antoniótól. Ez ellen senkinek nincs kifogása. Hogy egy zsidónak a zsebében legyen a törvényhozó hatalom nagy része, hogy minden szavazásnál nyolc szavazata legyen, mintha legalábbis Newcastle hercege volna, az tökéletesen rendjén való. Ám hogy a korlát mögé kerülhessen, hogy leülhessen azokra a mágikus hatalmú zöld bőrpárnákra, hogy „halljuk!”-ot vagy „rendél!”-t kiált-hasson, hogy szónoklatokat vághasson ki, és ez egyszer szabadon összehordhasson hetet-havat, ez akkora szentségtörés lenne, hogy minden bizonnyal romlásba döntené az országot.

Ha engednék, hogy egy zsidóból titkos tanácsos legyen egy keresztény király mellett, ezzel örök gyalázatot vonnánk a nemzet fejére. Am annak semmi akadály, hogy a zsidók irányítsák a pénzpiacot, márpedig a pénzpiac kormányozza a világot. A pénzügyminisztert mindaddig kétségek gyötörhetik programja felől, amíg nem

tanácskozott a zsidókkal. Uralkodók egész gyülekezete kényszerülhet rá, hogy segítségért folyamodjék a zsidókhoz. Pár szó, amit egy zsidó egy papírdarabra firkant, többet nyomhat a latban, mint három király uralkodói szava vagy három új amerikai köztársaság nemzeti becsületszava. Ám ha „méltóságos” vagy „kegyelmes” címet biggyeszthetne a neve elé, ezzel a legszörnyűbb katasztrófába döntené a nemzetet.

Pontosan ugyanezeket az érveket hozták fel némely politikusaink az ír katolikusok ellen is. Nem szabad megengednünk, mondogatták, hogy a katolikusok politikai hatalmat kaparintsanak a kezükbe, mert különben Anglia napja mindörökre leáldozik. Ám adjunk meg a katolikusoknak minden egyebet; de tartsuk őket távol a politikai hatalomtól. Ezek a bölcs férfiak nem ismerték fel, hogy ha valakinek minden egyebet megadunk, azzal a politikai hatalmat is megadjuk neki. Csak szajkózták tovább a magukét, még akkor is, amikor már egyáltalán nem volt kérdéses, részesejének-e a katolikusok a hatalomban, amikor a Katolikus Szövetség nyugodtan fittyet hányhatott a parlamentnek, és amikor egy katolikus hitszónoknak jóval nagyobb tekintélye volt, mint az írországi alkirálynak.

Ha nekünk, keresztényeknek, az a kötelességünk, hogy a zsidókat kizárjuk a politikai hatalomból, akkor bizonyára az is kötelességünk, hogy úgy bánjunk velük, miként őseink tették, hogy megöljük, száműzzük és kiraboljuk őket. Így ugyanis, és kizárólag így, a politikai hatalomtól is távol tarthatjuk őket. Ha viszont nem kívánunk erre az útra térni, akkor megfosztjuk ugyan őket az árnyéktól, de meghagyjuk nekik a valóságos testet. Ahhoz, hogy megbántsuk és felingereljük őket, ennyi is elegendő; ahhoz azonban már nem, hogy megóvjuk magunkat a veszedelemtől, már amennyiben csakugyan veszedelem fenyeget bennünket. Ott, ahol nagyon van, óhatatlanul megjelenik a hatalom is.

Az angliai zsidók, bizonygatják nekünk, nem angolok. Külön népet alkotnak, mondják; test szerint ugyan a mi szigetünkön élnek, erkölcsileg és politikailag azonban zsidó testvéreikkel alkotnak közösséget, akik elszórtan élnek szerte a világon. Egy angol zsidó úgy tekint egy holland vagy portugál zsidóra, mint honfitársára, míg a keresztény angolt idegennek tekint. A hazafias érzésnek ez a hiánya, állítják, alkalmatlanná teszi a zsidókat arra, hogy politikai szerepet töltsenek be.

Tetszetős érvelés, ám ha alaposabban szemügyre vesszük, látjuk, hogy egyáltalán nem áll meg a lábán. Még ha elismerjük is, hogy van benne némi igazság, akkor sem állíthatjuk, hogy a zsidók volnának az egyedüliek, akik felekezetiüket előnyben részesítik a hazájukkal szemben. A patrioizmus érzése egy alapvetően egészséges társadalomban természetesen és magától értetődően fakad az állampolgárok szívéből, mivel felismerik, hogy minden kényelmüket és örömeiket annak a köteléknek köszönhetik, amely egyetlen közösséggé fűzi össze őket. Ám egy részrehajló és zsarnoki kormányzat uralma alatt ez az összefüggés korántsem áll olyan világosan előtűnik, mint jobb körülmények között. Az emberek ilyenkor kénytelenek a pártjuktól várni azt a védelmet, amelyet hazájuktól kellene megkapniuk, és ennek természetes következményeképpen erre ruházzák mindazokat az érzelmeiket, amelyeket különben szülőföldjük iránt táplálnának. A francia hugenották Angliától kértek támogatást tulajdon katolikus királyaik ellen. A francia katolikusok pedig Spanyolország segítségért folyamodtak egy hugenotta király ellen. Jogos lenne-e tehát az a következtetés, hogy a francia protestánsok manapság is arról ábrándoznak, hogy vallásukat porosz vagy angol fegyverek segítségével juttassák uralomra? Alig hinném;

ám akkor mivel magyarázzuk, hogy manapság már nem hajlanak rá – holott korábban nagyon is hajlottak –, hogy országuk érdekeit feláldozzák felekezetük érdekeinek oltárán? A válasz kézenfekvő: akkor üldözték őket, ma nem. Az angol puritánok I. Károly uralma alatt rávették a skótokat, hogy támadják meg Angliát. Vajon napjaink protestáns disszenterjei is arról ábrándoznának, hogy külföldi kálvinisták segítségével fogják megdönteni az anglikán egyházat? Ha nem, vajon minek tulajdonítsuk ezt a változást? Nem annak-e vajon, hogy manapság a protestáns disszenterekkel sokkal jobban bánnak, mint a XVII. században? Laud zsarnoksága elől Anglia legkiválóbb államférfiai közül nem egy Észak-Amerikában keresett menedéket. Azért tették vajon, mert a presbiteriánusok és az independensek képtelenek szeretni a hazájukat? Ám fölösleges volna tovább sorolni a példákat. Azt az embert, aki ismeri valamelyest a történelmet és az emberi természetet, mi sem háborítja föl jobban, mint ha azt hallja, hogy a kormányon levők vádként vágják valamely felekezet fejéhez, hogy az szoros kapcsolatot tart fenn külföldi hittestvéreivel. Ha létezik egyáltalán olyan megállapítás, amely minden politikai helyzetben érvényes, akkor az alábbi ilyen: ha egy ország polgárai a külföld felé fordulnak, ez mindig a rossz hazai kormányzat következménye. Álszent uralkodók mindig is szívesen alkalmazták azt a fogást, hogy miközben odahaza megkeserítették alattvalóik életét, szemükre vetették, hogy külföldről várnak segítséget; hogy megosztották a társadalmat, majd azon töprengtek, vajh miért is nem egységes; hogy úgy kormányoztak, mintha az állam valamelyik része annak egésze volna, majd elítélték a többi részt, mondván, hiányzik belőlük a hazafias szellem. Ha a zsidók nem érzik magukat Anglia édesgyermekének, ennek az az oka, hogy Anglia mostohán bánt velük. Nincs még egy érzés, amely olyan magától értetődően fejlődne már egy viszonylag jó kormányzat alatt is az emberek lelkében, mint a hazaszeretet. Mióta a világ világ, nem volt olyan nemzet vagy bármely nemzetnek olyan széles rétege, hacsak nem nyomták el kíméletlenül, amelyből teljesen hiányzott volna ez az érzés. Vádként olvasni rá tehát egy embercsoportra, hogy nem elég hazafias, a legrosszabb fajta szemfényvesztő szofisztika, a farkas logikája, amellyel a bárányt akarja sarokba szorítani. Olyan, mintha azzal vádolnánk a folyó torkolatát, hogy megmérgezi a forrást.

Ha az angliai zsidók csakugyan öldöklő gyűlöletet táplálnának Anglia iránt, ha zsinagógáikban hétről hétre azért imádkoznának, hogy mindazon átkok, amelyeket Ezékiel Türoszra és Egyiptomra szórt, Londonban foganjanak meg, ha ünnepi lakomáikon azoknak a fejére kérnének áldást, akik falhoz verdesik az angol csecsemőket, még ez a gyűlölet sem lenne ádázabb, mint az, amelyet a keresztény felekezetek táplálnak nemegyszer egymás iránt. Ám a zsidók valójában semmi hasonló nem éreznek. Nem, ők pontosan úgy éreznek, ahogy helyzetük alapján várnánk tőlük. Lényegesen jobban bánunk velük, mint a francia protestánsokkal bántak a XVI. és XVII. században, vagy a mi puritánjainkkal Laud idejében. Így aztán nem is szórnak átkokat se a kormányra, se a honfitársaikra. Tagadhatatlan, hogy sokkal nagyobb rokonszenvet éreznek az állam iránt, mint Coligni vagy Vane hívei. Annyira jól azonban mégsem bánunk velük, mint ahogyan ma a szakadár keresztény szektákkal bánnak Angliában; ezért – és szilárdan hisszük, hogy kizárólag ezért – jobban elzárkóznak, mint amazok. Amíg nem tettünk meg minden lehető ennek érdekében, nem áll jogunkban levonni a következtetést, hogy sohasem válhatnak teljes mértékben angolokká. Az az államférfi pedig, aki idegenként bánik velük, majd azt veti a szemükre, hogy nem éreznek mindenben ugyanúgy, mint a valódi

angolok, éppolyan ésszerűtlenül jár el, mint az a zsarnok, aki atyáikat megbüntette, mivel nem építhettek házat téglá nélkül.

Nem tűrhetjük, hogy politikusaink kivonják magukat legszentebb kötelességük teljesítése alól. Nekik nem az a dolguk, hogy ostorozzák a zsidókat, mert nem elég hazafiaskak, hanem az, hogy tegyenek róla, hogy azzá legyenek. Ennek módszerét a történelem is, a józan ész is készen kínálja. Véleményünk szerint az angol zsidók pontosan olyanok, amilyenné a kormányzat tette őket. Olyanok, amilyenné bármely felekezet vagy embercsoport válnék, ha úgy bánnának vele, ahogy a zsidókkal bántak. Ha Európában minden vörös hajú embert évszázadokon keresztül bántalmaztak és elnyomtak volna, emitt száműzték, amott bebörtönözték volna őket, ha pénzüket elrabolják, fogukat kiverik, ha elítélik őket, a képzelhető legvalószínűlenebb bűnöket fogva rájuk a lehető leggyöngébb bizonyítékok alapján, ha ló farkához kötve vonszolják, felkötik, megkínózzák, elevenen megégetik őket, ha az erkölcsök szelídültével még mindig megalázó korlátozásoknak vetik alá, és otromba sértéseknek teszik ki, ha némely országokban külön városrészekbe rekesztik őket, másokban rendszeresen vízbe dobja vagy kövel hajigálja őket a csöcselék, ha minden hivatalból kizárják, minden méltóság viselésétől megfosztják őket, ugyan mivé lett volna mára a vörös hajú urak hazaszeretete? És ha hasonló körülmények között valaki felvetette volna, hogy a vörös hajúak számára is tegyék lehetővé a hivatalviselést, képzeljük csak el, ősi intézményeink ékesszóló hívei milyen hatásos szónoklatokat vágnának ki az efféle forradalmi intézkedések ellen! „Ezek az emberek”, mondanák, „valójában nem is tekintik magukat angoloknak. Úgy érzik, több közülük van egy vörös hajú franciához vagy némethez, mint egy barna hajúhoz, még ha az a tulajdon falujukból való is. Ha egy idegen uralkodó a vörös hajúaknak kedvez, nagyobb szeretetet tanúsítanak iránta, mint a tulajdon országuk királya iránt. Nem, ezek az emberek nem angolok; soha nem is lehetnek azok, erről maga a természet gondoskodott; minden tapasztalat arról tanúskodik, hogy ez lehetetlen. A politikai hatalomhoz pedig már csak azért sem lehet joguk, mert ahhoz joga senki emberfiának nincsen. Ám óvjuk meg őket minden bántalmazástól; ám teremtsen vagyonbiztonságot számukra a törvény. Ha azonban politikai hatalmat kívánnak gyakorolni egy olyan közösség felett, amelynek ők csak félig-meddig tagjai, egy olyan közösség felett, amelynek alkotmánya lényege szerint sötét hajú, feleljünk nekik a mi bölcs atyáink szavaival: *Nolumus leges Angliae mutari.*”

Hiszen, mondogatják, maga a Szentírás is kijelenti, hogy a zsidók egy napon visszasza fognak térni a tulajdon országukba; és az egész zsidó nép erre a visszatérésre áhítozik. Így hát számukra korántsem lehet olyan fontos Anglia jóléte, mint mások számára. Nekik ez az ország nem hazájuk, mindössze átmeneti tartózkodási helyük, a szolgaság háza. Ez a gondolatmenet, amely olyan nagy érdeklődést váltott ki, amikor első ízben megjelent a *Times* című napilapban – nem éppen tulajdon meggyőző ereje jóvoltából ugyan, hanem azért, mert ezt az újságot általában igen tehetségesen szerkesztik –, a szofizmáknak ahhoz a csoportjához tartozik, amelynek segítségével a leggyalázatosabb üldöztetést is könnyedén igazolni lehet. Emberek fejére olvasni azokat a gyakorlati következtetéseket, amelyeket mi magunk vontunk le vallásuk tanításaiból, ők maguk azonban nem vállalják őket, a vitában alattomosok; a kormányzásban pedig egyenesen büntetett. Sokan úgy vélekednek, hogy a predestináció tana azokat, akik hisznek benne, minden erkölcsi gátlásuktól megfosztja. És kétségkívül jogosnak látszik a következtetés, hogy az az ember, aki úgy hiszi, túlvilági sorsa

már amúgy is visszavonhatatlanul megpecsételődött, hajlamos lehet rá, hogy korlátlanul átengedje magát a szenvedélyeinek, és elhanyagolja vallási kötelességeit. Ha kárhozatra ítéltetett, erőfeszítései amúgy is hiábavalók; ha viszont az üdvösségre választatott ki, akkor feleslegesek. De vajon bölcs dolog volna-e mindenkit, aki hisz a kálvinizmus elvontabb doktrínáiban, úgy büntetni, mintha csakugyan vétkes volna mindazokban a bűntettekben, amelyeket, jól tudjuk, néhány antinomista csakugyan elkövetett? Alig hinném. Mindnyájan számtalanszor tapasztalhattuk, hogy igen sok kálvinista akad, aki éppolyan erkölcsösen él, akár a legbuzgóbb arminianus, és jó néhány arminianus, aki éppolyan laza erkölcsű, akár a legrosszabb kálvinista.

Teljességgel lehetetlen egy ember nézeteiből az érzéseire és a cselekedeteire következtetni; és valójában nem is olyan bolond senki, hogy így érveljen, kivéve olyankor, ha ürügyet keres felebarátainak zaklatására. A keresztényeket a legszigorúbb vallási parancsolatok kötelezik rá, hogy minden ügyükben méltányosan járjanak el. De vajon abból a huszonnégymillió emberből, aki a brit szigetekeken kereszténynek vallja magát, akad-e akár csak egy is, hacsak el nem ment az esze, aki ezer fontot kölcsönözne valakinek minden biztosíték nélkül? Ha valaki akár csak egy napig is feltételezné a körülötte élőkről, hogy viselkedésüket csakugyan vallásuk tanításai szabják meg, és ennek alapján intézné az ügyeit, még mielőtt a nap lenyugodott volna, azon venné észre magát, hogy tönkrement; ám nincs ember, aki a mindennapi élet egyes-bajos dolgaiban, amikor kölcsönkér vagy kölcsönad, amikor vásárol vagy elad, e föltételezés alapján cselekednék. Olyankor azonban, amikor embertársaink leigázására törekszünk, már egészen más a helyzet. Ilyenkor azokat az indítékokat, amelyekről jól tudjuk, hogy vajmi gyöngén ösztönöznek a jóra, úgy igyekszünk feltüntetni, mintha mindenhatóak volnának a gonoszságra való bujtogatásban. Ilyenkor áldozataink fejére olvassuk mindazt a sok bűnt és ostobaságot, amelyet vallásuk tanai, bármilyen közvetve is, úgy tetszik, előidéztek. Ilyenkor elfeledjük, hogy ugyanaz a gyöngesség, ugyanaz a léhaság, ugyanaz a hajlandóság, hogy a jelent fontosabbnak tartjuk a jövődönél, amely az embereket rosszabbá teszi, mint amilyenek egy jó vallás látni kívánná őket, jobbá is teszi őket, semhogy engedelmeskedjenek egy rossz vallás parancsainak.

Annak idején őseink ugyanígy érveltek a katolikusok ellen (néhány ember még ma is ezt teszi). A pápisták hisznek benne, hogy kötelesek engedelmeskedni a pápának, bizonygatták. A pápa bullát bocsátott ki, amelyben megfosztja trónjától Erzsébet királynőt. Tehát minden pápista trónbitorlónak fogja tekinteni Ófelségét. Tehát minden pápista áruló. Tehát minden pápistát fel kell akasztani, ló farkához kell kötni, fel kell négyelni. Ennek a logikának köszönhetünk néhányat leggyűlöletesebb törvényeink közül, amelyek mindmáig történelmünk szégyenfoltjai. Holott a válasz kézenfekvő. Meglehet, a Római Egyház azt parancsolta ezeknek az embereknek, hogy tekintsék trónbitorlónak a királynőt. Ám számos egyéb parancsot is adott nekik, amelyeknek azok soha nem engedelmeskedtek. Papjaikat például arra kötelezi, hogy a legszigorúbb szüzességben éljenek. Márpedig örökös kicsapongásuk állandó gúny tárgya. A Római Egyház minden hívének azt parancsolja, hogy böjtöljenek gyakran, gyakoroljanak irgalmasságot a szegényekkel, ne törődjenek a pénzzel, ne párbajozzanak, és ne járjanak színházba. És ők vajon engedelmeskednek ezeknek a parancsoknak? Ha netán az lenne a helyzet, hogy igen kevés katolikus tartja be szigorúan egyháza előírásait olyankor, amikor ezek ellentétesek szenvedélyeivel vagy érdekeivel, nem lehetséges-e, hogy az alattvalói hűség, avagy az embe-

riesség, avagy a kényelemszeretet, netán a halálfélelem ugyancsak elégséges indítéknak bizonyulhat ahhoz, hogy ne hajtsák végre azokat a gonosz parancsokat sem, amelyeket a Római Egyház Anglia törvényes uralkodója ellen kibocsátott? Amikor tudván tudjuk, hogy jó néhány katolikusnak annyira sem fontos a vallása, hogy a kedvéért lemondjon a pénteki marhahússzeletéről, miként állíthatjuk, hogy a kúnpadot és a kötél általi halált viszont készséggel kockáztatják érte?

Manapság az emberek ugyanazokat az érveket hozzák fel a zsidók ellen, amelyekkel őseink a katolikusok ellen érveltek. A zsinagógák falára vésett törvény megültja a kapzsiságot. Ám ha ebből arra következtetnénk, hogy a zsidó hitelezők majd nem fogják érvényesíteni jelzalogigényüket, hiszen Isten megültotta nekik, hogy felebarátjuk házát kívánják, mindenki azt hinné, hogy elment az eszünk. És mégis akadnak, akik képesek elhinni, hogy a zsidókat nem érdekli, vajon prosperál-e az ország, amelyben élnek, hogy kisebb gondjuk is nagyobb annál, vajon rosszak-e annak törvényei vagy rendőrsége, vajon súlyosak-e az adók, vajon gyakran törnek-e rá idegen hódítók, és válik azok prédájává, mivel Isten megígérte nekik, hogy ki tudja, miképpen, ki tudja, mikor, mondjuk, talán úzezer esztendő múlva, a zsidók visszatérnek majd Palesztínába. Mi ez, ha nem a legteljesebb tudatlanság az emberi természetet illetően? Vagy nem tudjuk-e mindnyájan, hogy a távoli és határozatlan dolgok jóval kevésbé hatnak az emberekre, mint a közeli és bizonyosak? Ráadásul ezt az érvet pontosan annyi joggal lehet a keresztényekre alkalmazni, mint a zsidókra. A keresztények, akárcsak a zsidók, hisznek benne, hogy valamikor a jövőben a világ mostani rendje megdőlj majd. Mi több, számos keresztény meg van győződve róla, hogy rövidesen még itt a földön elkövetkezik a Messiás királysága, és ő saját személyében fog uralkodni annak minden polgára felett. Azt itt most nem firtatjuk, vajon ezek a nézetek megfelelnek-e az egyház hivatalos tanításainak. Ám azok az emberek, akik hisznek bennük, jóval többen vannak, mint ahány zsidó él Angliában. Jó néhányan akadnak köztük, akiket rangjuk, vagyonuk vagy képességeik a sokaság fölé emelnek. E tant mind a skót, mind az angol egyház szószékeiről hirdetik. Védelmében nemesemberek és képviselők fogtak tollat. Mármost mennyiben különbözik ez a tan, ha a poliükára gyakorolt hatását tekintjük, a zsidó vallástól? Ha a zsidók alkalmatlanok rá, hogy törvényeket hozzanak számunkra, mert hisznek benne, hogy ők maguk vagy késő leszármazottaik kivándorolnak majd Palesztínába, nem könnyelműség-e, ha megnyitjuk az alsóház kapuit ama szekta hívei előtt, amely fennen hirdeti, hogy Krisztus királysága még a mostani nemzedék életében eljön, és az Ezeréves Birodalom a föld valamennyi királyságát magába nyeli?

Vajon a zsidók a keresztényeknél kisebb mohósággal versengenek mindazokért a hivatalokért, amelyek betöltését a törvény megengedi számukra? Talán kisebb buzgalommal vagy rendszerességgel járnak el üzleti ügyekben, mint a szomszédai? Talán sülányabb bútorokkal rendezik be a házukat, mivel ők csak zarándokok és átutazók ezen a földön? A reménység, hogy idővel visszatérhetnek őseik földjére, vajon érzékellenné teszi-e őket a tőzsdei árfolyamok ingadozása iránt? Amikor magánügyeiket intézik, vajon számításba veszik-e akár csak egyszer is azt a lehetőséget, hogy majd kivándorolnak Palesztínába? Ha pedig nem, miért kellene feltételeznünk, hogy azok az érzések, amelyek a legcsekélyebb hatással sincsenek rájuk olyankor, amikor üzleti ügyeiket intézik, vagy arról döntenek, kit jelöljenek örökösüknek, végtelenül nagy befolyással lesz rájuk abban a pillanatban, amint előjáró vagy törvényhozó válik belőlük? Van azután egy további érv is, amelyet nem szeretnénk egy

legyintéssel elintézni, ám sejtelmünk sincs róla, miként tárgyalhatnánk komolyan. A Szentírás, mondogatják, telis-teli van a zsidó nép sorsára vonatkozó, szörnyűnél szörnyűbb jóslatokkal. Megjövendöli például, hogy bolyongani fognak a világban. Helyes-e akkor, ha mi otthont adunk nekik? Megjövendöli, hogy idegen uralom alatt fognak sínylődni. Helyesen cselekszünk-e tehát, ha vezető szerephez juttatjuk őket? Ha megadnánk nekik a minden állampolgárt megillető jogokat, ezzel arcátlanul szembeszegülnénk a Szentírás jóvondoléseivel.

Elismerjük, hogy az Isteni Bölcsesség által sugallt próféciaikat megcáfolni csakugyan égbekiáltó büntett lenne. Így aztán esendő fajtánk csak hálás lehet azért a szerencsés körülményért, hogy ezt a bünt egyszerűen nem áll módunkban elkövetni. Ha engedjük, hogy a zsidók helyet foglaljanak a parlamentben, ezzel a cselekedetünkkel napnál világosabban bebizonyítottuk, hogy a kérdéses próféciaik, bármit tartalmazzanak is egyébként, nem vonatkoznak arra, hogy a zsidók mindörökre ki-
zártnak a parlamentből.

Ami azt illeti, máris nyilvánvaló, hogy ezeknek a jóvondoléseknek nem az az értelmük, amit üszteletre méltó vitapartnereink tulajdonítanak nekik. Franciaországban és az Egyesült Államokban a zsidók máris rendelkeznek valamennyi állampolgári joggal. Ha tehát lenne olyan jóvondolás, amelyet úgy kellene értelmeznünk, hogy a zsidók hányattatásaiuk során sose kapják majd meg valamennyi állampolgári jogot azokban az országokban, ahová a sorsuk veti őket, az máris hamis prófécianak bizonyult volna. Következésképp a Szentírás jóvondoléseit nem ezt jelenük.

Kereken el kell tehát utasítanunk azt a gyakorlatot, amely összekeveri a prófeciát és az elveket, amely gyakran homályos jóvondoléseket játszik ki mindenkor világos erkölcsi szabályokkal szemben. Ha bizonyos cselekedeteket igazságosnak és helyesnek kell tekintenünk csak azért, mert megjövendölték őket, ugyan mi lehetne dicsegetesebb annál a gonosztetnél, amelyet fanatikusaink szerint ma, a XVIII. század végén kellene megbosszulnunk a zsidókon, annál a gonosztetnél, amelytől megrendült a föld, és elhomályosult a nap az égen? Hiszen ugyanazok az érvek, amelyekkel igazolni akarjuk héber honfitársaink jogfosztottságát, éppúgy felmentük Júdás csókját és Pilátus ítéletét is. „Az embernek Fia ugyan elmegyjen, amint meg vagyjon trua felőle; de jaj annak az embernek, aki az embernek Fiát elárulja.” És jaj azoknak is, akik bármely korban és bármely országban megszegik az ő jóakarató parancsolatait, azzal az ürüggyel, hogy ezzel az Ő jóvondoléseit teljesítük be. Ha ezzel az érveléssel igazolni lehetne a zsidók ellen jelenleg érvényben lévő törvényeket, akkor éppígy igazolni lehetne vele valamennyi kegyetlenséget, amit valaha ellenük elkövettek, mindazokat a rendeleteket, amelyek sommásan megfosztották őket lakhelyüktől és javaiktól, a várbörtönt, a kínpadot, az elevenen való megégettetést. Hogyan engedhetnénk meg magunknak, hogy meghagyjuk nekik a tulajdonukat, ha egyszer arra ítéltettek, hogy „éhen és szomjan, mezítelen és mindennek szűkiben szolgálják ellenségeiket”; hogy védelmet nyújtsunk nekik, holott az Írás szerint „rettegni fognak éjjel és nappal, és nem fognak bizni életükben”; hogy nem ragadjuk el gyermekeiket, holott „fiai és leányai más népek adatnak”?

Nem, mi nem ilyenek ismertük meg az Ő tanításait, az Övét, aki meghagyta nekünk, hogy szeressük felebarátainkat, mint önmagunkat, és amikor megkérdezték tőle, kit kell felebaráton értenünk, példaként egy eretnekre és egy idegenre mutatott rá.

Emlékezhetünk, hogy tavaly a *John Bull* hasábjain egy kegyes szerző és néhány

más, hasonlóan buzgó keresztény lélek, égbekiáltó botránynak minősítette, hogy éppen a nagyhéten terjesztettek elő egy, a zsidók helyzetének könnyítését célzó törvényjavaslatot a parlamentben. E tréfás emberek egyike gúnyosan azt ajánlotta, hogy a második olvasatra talán nagypénteken kellene sort keríteni. Mi ebben semmi rosszat nem látunk; sőt azt hisszük, keresve sem találhatnánk méltóbb módot rá, hogy megemlékezzünk arról a napról. Nincs nap, amely alkalmasabb lenne rá, hogy egy hosszan tartó ellenségeskedésnek véget vessünk, hogy kegyetlen bűnököt tegyünk jóvá, mint az, amelyen a könyörület vallása megalapított. Nem ismerünk napot, amely alkalmasabb volna rá, hogy törvénykönyvünkől kitöröljük az intolerancia legutolsó maradványait is, mint az, amelyen a türelmetlenség szelleme minden justizmordok leggyalázatosabbikát idézte elő, azt a napot, amelyen a türelmetlenség áldozatainak névsora, ez a Szókratészt és Morus Tamást is magában foglaló nemes névsor, egy még az övéknél is nagyobb és szentebb név által dicsőült meg.

Orosz István

A NACIONALIZMUS MINT A NEMZETÁLLAM IDEOLÓGIÁJA

„Minden államban van egy másik hatalom is, amelyet természetesnek nevezhetünk, mert ez felel meg annak a hatalomnak, amellyel természetes módon minden ember rendelkezett, mielőtt tagjává lett volna valamely társadalomnak. Mert noha az állam tagjai egymáshoz képest különálló személyek, és ilyenekként kormányozzák őket a társadalom törvényei, mindazáltal az emberiség többi részéhez képest egy testet alkotnak, amely az emberiség többi részével szemben még mindig a természeti állapotban van, akárcsak a tagjai voltak azelőtt. Ezért van az, hogy ha viták támadnak a társadalom valamely tagja és azok között, akik nem tartoznak hozzá a társadalomhoz, akkor ezeket a közösség intézi el, és ha jogtalanság éri testük egyik tagját, akkor ez az egésznek kötelességévé teszi az elszenvedett sérelem orvoslását. Ebből a szempontból tehát az egész közösség egy test, amely a természeti állapotban van minden más, a közösségen kívüli állammal vagy emberrel szemben.”¹

Ezek a sorok idestova háromszáz esztendeje születtek a modern liberális gondolkodás egyik megalapítójának tollából. Kérdés: vesztettek-e érvényükből az idők során? Igaz-e, hogy az államként létező közösségek még mindig „a természeti állapotban” vannak egymással, amely állapot meghatározása – szerzőnk szerint –, hogy felettük „nem áll olyan tekintély, amelyhez fordulhatnának a köztük adódó viták eldöntéséért”?²

A Dicsőséges Forradalom gondolati előkészítésében nem elhanyagolható szerepet játszó szerző valószínűleg meglepve tapasztalná, hogy arra a meghatározott közösségre, amelyre ő a „commonwelth” kifejezést használta, s amelyet – jobb híján – államnak szoktak fordítani, manapság előszeretettel alkalmazzák a nemzet megjelölést. Egyesült Nemzetek és nem Egyesült Államok Szervezetéről beszélnek; mintha a nemzet fogalma logikailag magasabb fokon állna, s az állam a nemzetből származ-